

Sygn. akt I C 15/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Tadeusz Bulanda

Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Skolimowska

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa A. L. (1), A. L. (2) i Ł. L.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

I. Oddala powództwo;

II. Zasądza na rzecz (...) S.A. w W. tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym łącznie 10 800 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego, od A. L. (1) i A. L. (2) kwoty po 3605 (trzy tysiące sześćset pięć) złotych i od Ł. L. kwotę 3607 (trzy tysiące sześćset siedem) złotych.

Sygn. akt I C 15/17

UZASADNIENIE

W dniu 31 grudnia 2016 roku A. L. (1), A. L. (2) i Ł. L. skierowali przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. pozew o zapłatę kwoty 329 911,99 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem nadpłaconych rat kredytu, jaki został udzielony powodom przez (...) Bank S.A. z siedzibą w W. dnia 21 grudnia 2009 r. na mocy umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF nr (...), w związku z nieważnością zapisów zawartych w § 1 ust. 3 i 3A oraz § 10 ust. 4 przedmiotowej umowy, dotyczących waloryzacji wysokości zaciągniętego kredytu i przeliczenia na franki szwajcarskie poszczególnych rat kredytowych. Powodowie wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powodowie wskazali, że wyżej wskazane zapisy stanowią klauzule abuzywne, a zatem część spłaconych przez powodów rat kredytu powinna zostać uznana za uiszczoną bez podstawy prawnej i tym samym potraktowana jako świadczenie nienależne (zgodnie z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.). Żądana kwota stanowiła różnicę pomiędzy sumą rat kapitałowo-odsetkowych pobranych do tej pory przez bank w wysokości 235 988,55 CHF (ustalonej według kursu CHF na dzień 23 grudnia 2016 roku – 4,10 zł) a sumą rat bez mechanizmu waloryzacji wyrażoną w złotych, które winny być zapłacone do tej pory (637 641,06 zł).

W ocenie powodów brak określenia sposobu ustalania kursu waluty obcej powoduje, że Bank mógł tak naprawdę wybrać dowolne kryteria ustalania kursu. Kursy wykorzystywane przez Bank nie są kursami średnimi, nie są kursami rynkowymi, lecz kursami kupna i sprzedaży obowiązującymi u pozwanej spółki.

Podali, że zawarli z pozwanym aneksy do umowy kredytowej. Aneks z 11 października 2011 roku zapewnił kredytobiorcom możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu. Aneks z 14 września zmieniał termin spłaty rat

na 24 dzień każdego miesiąca. Aneks z 17 lutego 2015 roku wydłużył okres kredytowania do 323 miesięcy, tj. do 24 listopada 2036 roku (pozew – k. 2-16).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powodów o zwrot nadpłaconych rat kredytu za okres od 12 lutego 2010 roku do 12 grudnia 2013 roku z uwagi na trzyletni termin przedawnienia roszczenia odsetkowego. Zaprzeczył aby jednostronnie i arbitralnie ustalał należne raty a wskazane przez pozwanych zapisy miały abuzywny charakter. Stwierdził, że wskazany przez powodów sposób wyliczenia rat kredytu stawiałby ich w korzystniejszej sytuacji względem pozostałych klientów banku, którzy nie chcąc ponosić ryzyka walutowego zdecydowali się na znacznie wyżej oprocentowany kredyt złotowy. Wskazał, że powodowie od dnia zawarcia umowy mogli wybrać spłatę kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji, z pominięciem kursu sprzedaży publikowanego w tabeli kursów banku (odpowiedź na pozew – k. 106-156).

Podczas rozprawy w dniu 6 listopada 2017 roku pozwany podniósł zarzut braku legitymacji procesowej Ł. L. i A. L. (2) bowiem kredyt spłacany był przez A. L. (1) (protokół z rozprawy – k. 424-425).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21 grudnia 2009 roku A. L. (1), A. L. (2) i Ł. L. zawarli z (...) Bankiem S.A. w W., który obecnie występuje pod nazwą (...) S.A. w W., umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. Umowie nadano numer (...). Bank udzielił kredytobiorcom kredytu na cele mieszkaniowe w wysokości 1 386 000 złotych, waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (§ 1 ust. 1-3A umowy).

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat, wyrażonym w CHF, stanowiącym załącznik do umowy (§ 1 ust. 5, § 10 ust. 1 i 2 umowy).

W § 10 ust. 4 umowy postanowiono, że raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

Spłata miała następować poprzez obciążenie rachunku bankowego kwotą PLN odpowiadającą wysokości raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w CHF (§ 11B umowy).

Kredytobiorcy oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielenia kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptują. Kredytobiorcy oświadczyli, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość raty oraz wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 30 ust. 2 umowy) kopia umowy o kredyt hipoteczny – k. 40-51, kopia wniosku – k. 158-166, kopia decyzji kredytowej – k. 186-191 kopia wniosku o wypłatę transzy kredytu/odblokowanie środków – k. 192-194, kopia harmonogramu spłat – k. 195, kopia regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) – k. 210217v i 219-225v, kopia pism okólnych – k. 197-198 i 209, poświadczona za zgodność z oryginałem kopia odpisu pełnego z Rejestru Przedsiębiorców – k. 306-322, dowód z przesłuchania A. L. (1) – k. 401-405, dowód z przesłuchania Ł. L. – k. 405-407).

W dniu 23 grudnia 2009 roku kredytobiorcy zawarli z bankiem aneks do umowy o kredyt hipoteczny, zapewniający im możliwość zmiany waluty spłaty kredytu ze złotych polskich na walutę waloryzacji (kopia aneksu do umowy – k. 52-55).

Kredytobiorcy w latach 2011 i 2015 zawierali z bankiem kolejne aneksy do umowy kredytowej, zmieniające terminy płatności rat, ustalające hipotekę kaucyjną oraz zmieniający okres kredytowania (kopia aneksów do umowy – k. 56, 57-58,59).

Pismem z dnia 14 listopada 2016 roku kredytobiorcy wezwali (...) S.A. w W. do zapłaty kwoty 309 579,09 złotych tytułem zwrotu nadpłaconych rat kredytu, udzielonego 21 grudnia 2009 roku na mocy umowy kredytowej nr (...), w związku z nieważnością § 1 ust. 3, 3A i 10 ust. 4 umowy (wezwanie do zapłaty – k. 64-69, kopia poświadczona za zgodność z oryginałem kopia potwierdzenia nadania – k. 70).

Bank nie uznał roszczenia o zapłatę (kopia pisma banku – k. 71-73).

Obecnie kredytobiorcy spłacają zobowiązanie wobec banku frankami szwajcarskimi nabywanymi w kantorze internetowym (dowód z przesłuchania A. L. (1) – k. 401-405).

Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie wskazanego wyżej materiału dowodowego, bowiem tworzy spójną i logiczną całość. Wartość dowodowa przywołanych dowodów z dokumentów nie była kwestionowana przez żadną ze stron ani nie budziła wątpliwości Sądu. Dowód z przesłuchania stron postępowania, ograniczony do przesłuchania powodów, uzupełniał okoliczności stwierdzone dokumentami. Stan faktyczny sprawy, stanowiący punkt wyjścia dla rozważań w sprawie niniejszej był co do zasady niesporny pomiędzy stronami. Strony różniły się raczej co do oceny prawnego znaczenia określonych faktów, niż co do ich prawdziwości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Roszczenie A. L. (1), A. L. (2) i Ł. L. o zwrot kwoty nadpłaconej z tytułu uiszczonych rat kredytowych opierało się na zarzucie, iż nie wiązały ich postanowienia umowne zawarte w § 1 ust. 3, 3A oraz § 10 ust. 4 umowy.

Problematykę abuzywności postanowień umownych reguluje art. 385¹ § 1 k.c., zgodnie z którym postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Z § 2 powołanego przepisu wynika, że jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. W § 3 tego przepisu zdefiniowano niezgodnione indywidualnie postanowienia umowy jako te, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Zgodnie z § 4 powołanego przepisu ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Gdy chodzi o pierwszą kwestię, to określony w umowie z 21 grudnia 2009 roku mechanizm waloryzacji pożyczki w PLN kursem CHF jest dopuszczalny w świetle art. 358⁽¹⁾ § 2 k.c. (obowiązującego już w momencie zawarcia przedmiotowej umowy kredytu), zgodnie z którym strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Chodzi tu o miernik inny niż ten pieniądź, na który zobowiązanie opiewa. Miernikiem tym może być zatem inna waluta, także wirtualna (M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-44911. Warszawa, 2016). W świetle ww. przepisu waloryzacja wartością CHF w zawartej przez powoda umowie o pożyczkę hipoteczną była dopuszczalna na podstawie art. 358⁽¹⁾ § 2 k.c.

Natomiast Sąd stwierdził, że postanowienie umowne nakazujące spłatę raty kapitałowo-odsetkowej wg kursy PLN/CHF ustalonego w tabeli kursowej banku, zawarte w § 10 ust. 4 umowy zawartej przez powodów, jest abuzywne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. Takie rozwiązanie skutkuje pozbawieniem konsumenta wpływu na sposób ustalania kursu franka szwajcarskiego, wedle którego ma nastąpić spłata raty. Abuzywność tego postanowienia umownego została stwierdzona w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, z dnia 27 grudnia 2010 roku, sygn. akt XVII AmC 1531/09, zgodnie z którym zostało uznane za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny

14:50". W myśl art. 479⁽⁴³⁾ wyrok ten ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wpis postanowienia wzorca umownego do rejestru nastąpił pod numerem 5743 w dniu 5 maja 2014 r.).

W § 10 ust. 4 umowy, którą zawarli powodowie postanowiono, że „raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Rozbieżność pomiędzy tym postanowieniem a postanowieniem objętym wyrokiem w sprawie o sygn. akt XVII AmC 1531/09 dotyczy słów „oraz raty odsetkowe”, co oznacza, że w zakresie spłaty rat kapitałowo-odsetkowych brzmienie obu klauzul jest tożsame. W ocenie Sądu konieczność respektowania rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK wyklucza w niniejszym postępowaniu ponowną analizę, czy omawiana klauzula zawarta w § 10 ust. 4 umowy z 21 grudnia 2008 r., zawartej z (...) Bankiem S.A. przez powodów, stanowi postanowienie abuzywne. Sąd orzekający w tej sprawie nie tylko jest związany mocą wyroku wydanego przez (...), lecz nadto podziela argumentację przedstawioną w uzasadnieniu tego orzeczenia, iż „...kwestionowane w pozwie postanowienie umowne daje Bankowi możliwość uzyskania korzyści finansowych stanowiących dla kredytobiorcy dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie jest możliwe. Znamienne bowiem, że czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany CHF, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta.. Kurs sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej Banku zawiera bowiem marżę kupna lub sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli Banku. W ocenie Sądu, taka regulacja stanowi o naruszeniu przez Bank dobrych obyczajów. Te nakazują bowiem, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia”.

A. L. (1), A. L. (2) i Ł. L. zawarli umowę z dnia 21 grudnia 2009 r. na podstawie wzorca sporządzonego przez pozwanego bank, na którego treść nie mieli wpływu. W tych okolicznościach uznać należy, że klauzula zawarta w § 10 ust. 4 ww. umowy nie wiąże powodów, są oni jednak związani umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Umowa ta może być wykonywana mimo niezwiązania powodów niedozwoloną klauzulą, bowiem w miejsce niewiążącej ich klauzuli abuzywnej możliwe jest zastosowanie przepisów o charakterze dyspozytywnym. Podnieść wszak należy, że zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.

Przepisem dyspozytywnym, który określa kurs wymiany waluty dla potrzeb wykonania zobowiązania wyrażonego w walucie obcej jest art. 358 § 2 k.c. (wszedł w życie 24 stycznia 2009 r.), zgodnie z którym wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej. Skoro zawarta w § 10 ust. 4 umowy z 21 grudnia 2009 r. klauzula jest abuzywna i nie wiąże powodów, to w świetle pozostałych postanowień tej umowy oraz w świetle ww. przepisu, powodowie mogli od początku spłacać raty kapitałowo-odsetkowe bezpośrednio w CHF, skoro w tej walucie został określony harmonogram spłaty oraz w PLN wg kursu średniego określonego przez NBP.

Abuzywność klauzuli zawartej w § 10 ust. 4 umowy wyraża się tym, że powodowie są obciążeni ustalonym jednostronnie przez bank kosztem nabycia waluty obcej potrzebnej do spłaty poszczególnych rat kapitałowo-odsetkowych, czyli spreadem. Powodowie mogliby zatem dochodzić zapłaty jako świadczenia nienależnego różnicy pomiędzy kursem ustalonym przez bank w tabeli kursowej a kursem średnim NBP. Jednakże, wbrew obowiązкови wyrażonemu w art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. powodowie nie przedstawili środków dowodowych w celu wykazania wysokości tej nienależnie zapłaconej różnicy. W tej sytuacji powództwo jako nieudowodnione co do wysokości podlegało oddaleniu. Wobec powyższego Sąd orzekł jak w punkcie I wyroku.

Brak uzasadnienia dla przyjętego przez powodów stanowiska, że wobec abuzywności klauzuli zawartej w § 10 ust. 4 umowy należy uznać, iż kredyt nie jest denominowany walutą obcą, lecz nadal oprocentowany zgodnie z § 9 umowy kredytowej. Przyjęcie takiego stanowiska byłoby równoznaczne z pominięciem klauzuli waloryzacyjnej ustalonej przez strony w umowie z dnia 21 grudnia 2009 r.. Jak już wyżej wspomniano mechanizm waloryzacji kredytu w PLN kursem

CHF jest dopuszczalny w świetle art. 358¹ § 2 k.c. zaś jego kwestionowanie stoi w sprzeczności z przyjętym przez nich mechanizmem. Ze względu na związanie stron umową z dnia 21 grudnia 2009 r., w tym uzgodnionym mechanizmem waloryzacji, brak jest podstaw do dowolnego ustalenia przez powodów oprocentowania kredytu.

Nie zasługiwał na uwzględnienia zarzut braku legitymacji procesowej A. L. (2) i Ł. L.. Legitymacja procesowa jest to określone normami prawa materialnego uprawnienie konkretnego powoda do dochodzenia sądowej ochrony określonego roszczenia materialnoprawnego przeciwko konkretnemu pozwanemu. Jako, że umowę kredytową zawarli wszyscy pozwani, wspólnie zobowiązując się do spłaty rat a dodatkowo wspólnie składają w niniejszej sprawie pozew, to nie ma podstaw do uznania, że ktokolwiek z nich nie posiada legitymacji procesowej czynnej do żądania zapłaty przez bank wypłaconego instytucji finansowej świadczenia nienależnego.

Nie znalazł aprobaty Sądu również podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia części roszczenia o zwrot nadpłaconych odsetek kredytu ponieważ upłynął trzyletni okres od dnia ich zapłaty. Powodowie domagali się zwrotu nienależnego świadczenia, w tym między innymi odsetek. Przedmiotem żądania było spełnienie świadczenia polegającego na zwrocie w naturze spełnionego świadczenia nienależnego, względnie jego wartości (art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c.). Jest to pozaumowna podstawa świadczenia. W sytuacji gdy bank oblicza raty kredytowe, zawierającej odsetki, według klauzuli niedozwolonej to przedawnienie roszczenia o zwrot pobranego w ten sposób świadczenia nienależnego następuje z upływem 10-letniego okresu.

O kosztach procesu w punkcie II Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Na koszty pozwanego złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 10 800 złotych, obliczone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa. Przy uwzględnieniu współuczestnictwa materialnego występującego po stronie powodowej (kredytobiorcy tej samej umowy kredytu), skutkującego rozłożeniem kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej w równym stopniu na powodów oraz mając na względzie nieskończoną podzielnosć sumy 10 817 złotych przez 3, Sąd postanowił jak w punkcie II wyroku.